

ภาพลักษณ์เพศหญิงในศิลปะร่วมสมัยไทยโดยศิลปินชายไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์บุพศิริและวัชร กุลคำชาย*

Female Imagein Thai Contemporary Artby Male Artist: KrisingSudsang-Nguan, Somsak Raksuwa, Amarin Buppasiri and Wachra Klakhakhay.

วารารณ ตรีรัตนคุปต์ (WarapornTreerattanakup)**

บทคัดย่อ

สำหรับการศึกษาในหัวข้อ ภาพลักษณ์เพศหญิงในศิลปะร่วมสมัยไทยโดยศิลปินชายไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชร กุลคำชายผู้วิจัยต้องการศึกษาผลงานของศิลปินร่วมสมัยเพศชายที่นำเสนอภาพลักษณ์เพศหญิงในประเด็นของสังคม ซึ่งปัจจุบันประเด็นเกี่ยวกับสังคมศิลปินรุ่นใหม่ ๆ ให้ความสนใจและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีแนวโน้มเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน 5 ทฤษฎีได้แก่ 1.ทฤษฎีสังคม (Social thought) 2. ทฤษฎีเฟมินิสม์ (Feminism) 3. Male gaze 4. ศิลปะกบฏอนาจาร (Art and Pornography) 5. ศิลปะและศีลธรรม (Art and Morality)

ในศิลปะร่วมสมัยไทย ศิลปินชายรุ่นใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย อาจจะด้วยสังคมไทยที่เปิดกว้าง ให้สามารถแสดงออกทางความคิดด้านต่างๆมากขึ้น โดยเฉพาะการแสดงออกในเรื่องเพศต่อที่สาธารณะ จึงทำให้ศิลปินหลายคนนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเพศมากขึ้น โดยใช้ภาพลักษณ์ของเพศหญิงมาเป็นประเด็นสำคัญ และมีการแสดงออกในประเด็นเรื่องเพศชัดเจน และรวมไปถึงอิทธิพลทางสังคมที่ปัจจุบันมีการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงกันได้ทุกซอกทุกมุมของสังคม การสร้างสรรค์ที่สะท้อนเรื่องราวของความเป็นจริงในสังคม มองเห็นเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ พฤติกรรมทางเพศของผู้ชาย พฤติกรรมของเด็กสาวที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในปัจจุบัน และจะส่งผลต่อเนื่องไปยังอนาคต ส่งผลต่อไปยังการสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงให้เป็นเพียงวัตถุทางเพศเป็นเพียงกิเลสตัณหา

*บทความนี้เรียบเรียงขึ้นจากเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรปีการศึกษา 2558 เรื่องภาพลักษณ์เพศหญิงในศิลปะร่วมสมัยไทยโดยศิลปินชายไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชร กุลคำชาย Female Imagein Thai Contemporary Artby Male Artists:KrisingSudsang-Nguan, SomsakRaksuwan, AmarinBuppasiri and WachraKlakhakhay.โดยมีรองศาสตราจารย์สุธี คุณาวิชยานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (Thesis Advisor: Assoc.Prof.SuteeKunavichayanont)

** วารารณ ตรีรัตนคุปต์ (WarapornTreerattanakup) นักศึกษาปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากรStudying Master of Fine Art (Art Theory), Graduate School, Silpakorn University.Waraporn.aom@gmail.com

ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นที่สนใจและถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของงานศิลปะกันอย่างมากมาย กลุ่มศิลปินที่นำมาเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ อาจพูดได้ว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มศิลปินสมัยใหม่ที่ให้ภาพสะท้อนทางสังคมและภาพลักษณ์เพศหญิงในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี การวาดภาพคนจึงกลายเป็นเรื่องราวพิเศษเรื่องหนึ่ง และมักเป็นเรื่องราวที่แสดงความตื่นตาตื่นใจแก่ผู้ชมและแม้แต่ตัวศิลปินเอง โดยการวาดภาพในอุดมคติที่ปราศจากความบกพร่อง ทำให้เกิดภาพที่มีความงามที่สุดโดยเฉพาะภาพสตรี การนำเสนอภาพลักษณ์เพศหญิงโดยศิลปินชายมีมาตั้งแต่ยุคสมัยของการเริ่มงานศิลปะอย่างจริงจัง จนเราลืมคิดไปแล้วว่ารูปแบบและแนวความคิดได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคตามสมัย เพราะฉะนั้นสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของงานศิลปะ

คำสำคัญ: ทศนคติเรื่องเพศ, เพศสภาพ, ศิลปะร่วมสมัย, ศิลปินชายไทย, ภาพลักษณ์เพศหญิง

Abstract

For the study on the topic Image of women in contemporary Thailand by male artists Female Image in Thai Contemporary Art by Male Artists: Krising Sudsa-Nguan, Somsak Rakswan, Amarin Buppasiri and Wachra Klakhakhay the researchers to study the works of contemporary artists, male, offering understated female. social issues The current social issues new generation of artists. Attention and convey a work out well, obviously. The research found a strong link with the theory that the major factor affecting the creative work of artists, five theories: 1. Social thought 2. Feminism 3. Male gaze 4. Art and Pornography 5. Art and morality.

Contemporary art in Thailand The artist's new happens a lot. Thailand may be an open society. To be able to express ideas and more. The expression of sexuality to the public. As a result, many artists presenting issues about sex more. The image of women as key issues. And a clear expression on the issue of gender. As well as the social influence of current communication accessible to each other every corner of society. Creations that reflect the realities of the society. A female as the weaker sex. Sexual behavior of men The girl's behavior changed dramatically today. And will contribute to the future. Contribute to creating a positive image as a sex object. It is just passion. These issues are of interest and which is expressed in the form of art very much. A group of artists led to the study and analysis. May say that a group of modern artists. The images reflect the social and female stereotypes in society as well. Portraiture became a story about a special one. And often a story that shows the excitement of the audience and even the artists themselves. By drawing the ideal without disabilities. Causes a pretty picture, especially women. Female image presented by a male artist since the time of the commencement of the art seriously. I think we forget that the form

and the concept has changed over time as the Mariners. Thus society is the key part in the development of the art.

Keywords: attitudes about sexuality, gender, contemporary art, artists, Thailand Male, female image.

บทนำ

หากศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะนานาชาติ จะพบว่าศิลปินโดยมากจะเป็นชายมากกว่าหญิง สำหรับการศิลปะในประเทศไทย เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีต เราจะพบว่าศิลปินหรือนายช่างจะเป็นเพศชายเสียส่วนใหญ่เช่นกัน กล่าวเฉพาะศิลปะสมัยใหม่ในไทย นับตั้งแต่การก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง ในสมัยรัชกาลที่ 6 นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย นักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียนประณีตศิลปกรรม (ต่อมาสถาปนาเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร) แนวทางของรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ของไทยในยุคบุกเบิกที่มีโรงเรียนเพาะช่างและมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นองค์กรหลักในการสร้างบุคลากร โดยมากจะเป็นแนวเหมือนจริง ศิลปะแนวนี้นิยมสร้างรูป “ฟิกเกอเรทฟ” (figurative) ที่มักจะเป็นรูปของคน สัตว์และสิ่งของ เช่น ภาพหุ่นนิ่ง ภาพทิวทัศน์ รูปเหมือนบุคคลและรูปเปลือยของทั้งชายและหญิง ภาพลักษณะเพศหญิงโดยฝีมือศิลปินชายเป็นผู้สร้างสรรค์งาน สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทางการคือ

1. ภาพเหมือนบุคคล เห็นได้ชัดในผลงานจิตรกรรมของศิลปินคนสำคัญ เช่น จักรพันธุ์ โพธิ์ยะกฤต, สมภาพ บุตรราช, วราวุธ ชูแสงทอง, ศักดิ์วุฒิ วิเศษมณีและสุรเดช แก้วท่าไม้ เป็นต้น ที่แสดงความอ่อนช้อยงดงามของอากัปกิริยาท่วงท่าที่นุ่มนวล แสดงภาพเหมือนบุคคลและภาพเปลือยที่แสดงความสง่างามของหญิงสาวที่เหมาะสมกับยุคสมัย

2. แสดงเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณี ภาพลักษณะเพศหญิงที่ถูกนำเสนอในศิลปะแนวประเพณีที่โดดเด่น จิตรกรรมและภาพพิมพ์ที่ผสมผสานระหว่างจิตรกรรมไทยประเพณีกับศิลปะสมัยใหม่ของ ชลูด นิ่มเสมอ, ประหยัด พงษ์ดำและมานิตย์ ภู่อารีย์ ที่แสดงความอ่อนช้อยงดงามของหญิงไทยในเครื่องแต่งกายแบบไทยประเพณี เช่น ภาพหญิงสาวที่สวมเสื้อคอกระเช้า นุ่งผ้าซิ่นหรือนุ่งผ้าถุงกระโจมอก ศิลปะในแนวนี้นั้ส่งผลให้เกิดการต่อยอดในหมู่ศิลปินรุ่นหลังอย่าง ช่วง มูลพินิจ ที่เขียนภาพหญิงสาวผสมเข้ากับลวดลายไทย

3. แนวประเด็นสังคม ซึ่งเริ่มมีมากขึ้นตั้งแต่พุทธทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา เพศหญิงมักจะถูกนำเสนอในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อแสดงถึงเพศที่ถูกกระทำจากเพศชาย และแสดงถึงปัญหาทางสังคม เช่น ผลงานของศิลปินในกลุ่มกึ่งหัน อย่างเช่นผลงานของ ไพศาล ธีรพงศ์วิษณุพร หรือศิลปินอิสระอย่าง สมชัย หัตถกิจโกศลและสมพงษ์ อดุลสารพัน ซึ่งมีลักษณะผสมผสานจิตรกรรมแนวเหมือนจริงของตะวันตกเข้ากับจินตนาการส่วนตัวของศิลปินและเรื่องราวทางสังคมไทย ศิลปินรุ่นต่อมาที่เริ่มมีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคักในพุทธทศวรรษ 2540 ดังที่ปรากฏในผลงานของ สมศักดิ์ รัชส์สุวรรณ, นาวัน เบียดกลางและวีรศักดิ์ สัสดี เป็นต้น

ในปัจจุบันประเด็นสังคมเป็นประเด็นที่ศิลปินให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ความเชื่อและค่านิยมในวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อผู้หญิงอย่างมาก ผู้หญิงต้องติดอยู่กับบทบาทตามทัศนคติและค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคมซึ่งสะสมมาตั้งแต่อดีต ทัศนคติทางเพศบางอย่างมีลักษณะที่จำกัดเสรีภาพและกดขี่เพศหญิง ความเชื่อ

เหล่านี้ถูกปลูกฝังมาทางความคิดจนถึงคนรุ่นปัจจุบันศิลปะร่วมสมัยซึ่งเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคม จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องสะท้อนหรือแสดงทัศนะบางอย่างที่มีผลมาจากทัศนคติทางเพศ หากพิจารณางานศิลปะของศิลปินรุ่นใหม่ในปัจจุบัน เนื้อหาผลงานที่ออกมาในมุมมองของประเด็นสังคมมีอย่างต่อเนื่อง ศิลปินมีบทบาทอย่างมากในการสะท้อนภาพสังคมอย่างตรงไปตรงมา มีการใช้ภาพเพศหญิงมาเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างงาน ซึ่งมีการสื่อออกมาหลายรูปแบบและอาจตีความหมายได้อย่างหลากหลาย

กลุ่มศิลปินที่นำมาเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ อาจพูดได้ว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มศิลปินสมัยใหม่ที่ให้ภาพสะท้อนทางสังคมและภาพลักษณ์เพศหญิงในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี อย่างเช่น งานในชุด ห้วงเวลาที่หยุดนิ่ง ของศิลปินชายที่ชื่อ ไกรสิงห์ สุดสงวน ศิลปินรุ่นใหม่ เกิดวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 ปัจจุบันอายุ 35 ปี ในผลงานของเขามีการใช้ภาพผู้หญิงเป็นตัวแทนของผู้ที่อ่อนแอกว่า ต้องตกเป็นเหยื่อจากความเลวร้ายที่เกิดจากมนุษย์และพร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสหาผลประโยชน์ โดยการนำภาพตัวเหยียดสัตว์ที่มีสัญชาตญาณดิบในการล่าเพื่อดำรงอยู่มาเป็นสัญลักษณ์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในปัจจุบัน ไกรสิงห์ได้กล่าวถึงแนวความคิดของตนเองไว้ว่า

“จากยุคสมัยของสังคมปัจจุบัน ความมืดบอดที่เกิดจากกิเลสตัณหา เข้าครอบงำ จิตใจของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นใดในสังคมก็ตาม ซึ่งปราศจากศีลธรรมและคุณธรรม ความดีงาม ทำให้เกิดพฤติกรรมในเงามืดดำ ที่เลวร้ายเกินความเป็นมนุษย์ และพร้อมจะฉกฉวยโอกาสหาผลประโยชน์ ทำร้ายผู้อ่อนแอกว่าอยู่เสมอ ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องการสื่อแนวความคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีต่อสภาพปัญหาดังกล่าว โดยนำสัตว์ที่มีสัญชาตญาณดิบในการล่าและดำรงอยู่ จนมนุษย์โดยทั่วไป เกิดความรังเกียจและกล่าวหาว่าเป็นสัตว์ชั้นต่ำ และสิ่งที่ตกเป็นเหยื่อ คือ หญิงสาวที่สะท้อนถึงความเป็นเพศที่อ่อนแอและบอบบาง มาเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกผ่านผลงานจิตรกรรม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมปัจจุบันและตระหนักรู้ถึงสิ่งชั่วร้ายที่สุด ก็คือ จิตใจของมนุษย์ด้วยกันเอง”

ในผลงานศิลปะของไกรสิงห์ นอกจากจะเป็นผลรวมทางความรู้สึกเฉพาะตนของศิลปินแล้ว ยังแฝงและคลุกเคล้าด้วยอิทธิพลต่างๆของสังคมด้วย และด้วยเหตุใดทำให้ศิลปินชายนิยมใช้รูปลักษณ์เพศหญิงในการสร้างงาน เป็นเพราะเห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ หรือเป็นเพราะเพศหญิงมีอิทธิพลต่อจิตใจสำนึกของตน หรืออาจจะเกิดจากอคติทางเพศของสังคม เหตุต่างๆจึงทำให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบที่ให้ความหมายของความเป็นเพศสตรีตามที่ตนเองนึก

นอกจากนี้ยังมีศิลปินที่ใช้ภาพผู้หญิงในการสร้างงานเพื่อสื่อสารตรงไปตรงมาอย่าง สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2505 ปัจจุบันอายุ 54 ปี ในผลงานชื่อชุด นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริต ปี 2546-2547 มีจำนวนผลงานทั้งสิ้น 20 ชิ้น ศิลปินกล่าวว่าเขาใช้ศิลปะเป็นอาวุธในการสะท้อนเรื่องราวเนื้อหาของสังคมและวัฒนธรรม การแสดงหน้ายักษ์หน้ามารเข้าหากันในสังคมไทยมิให้เห็นอยู่ทุกซอกทุกมุม

คุณค่าในผลงานศิลปะของสมศักดิ์ไม่ได้อยู่ที่ความงามของรูปทรงที่ประสานกลมกลืนกันเท่านั้น แต่ยังมีการสะท้อนถึงความเป็นจริงของชีวิตและสังคม เป็นคุณค่าสำคัญที่อยู่เคียงกัน การสื่อความหมายให้คนดู

* ไกรสิงห์ สุดสงวน, “ห้วงเวลาที่หยุดนิ่ง” (ปริญญาฉบับจัด สาขาวิชาจิตรกรรมมหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551), 22-35.

เข้าถึงสาระของงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสื่อความหมาย มีทั้งการใช้สัญลักษณ์ เช่น ผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตา เช็กซีไยยาวน ขวนให้ลุ่มหลง แต่ในขณะเดียวกันก็ดูอันตรายและน่ากลัว ศิลปินได้ใช้ดอกหน้าวัวเพื่อสื่อความหมายถึงความเป็นชาย ใช้ภาพดอกกล้วยไม้เพื่อเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความเป็นหญิง ภาพของยักษ์ปรากฏอยู่ใน ใบหน้าของผู้ชาย ที่กำลังแสดงพลังชั่วร้ายเอารัดเอาเปรียบและข่มเหงรังแกผู้หญิง

ประเด็นที่ศิลปินหยิบขึ้นมาสร้างสรรค์ในผลงานชุดนี้นั้น เป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นเรื่องของพฤติกรรม สันดานดิบของมนุษย์ ศิลปินสนใจในพฤติกรรมทางเพศของผู้ชาย เช่นพฤติกรรมของผู้ชายที่ปฏิบัติต่อหญิงสาว เมื่อไปเที่ยวในสถานบันเทิงยามค่ำคืน ไม่ว่าจะเป็นคาเฟ่หรืออาบอบนวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไปอยู่ในสถานที่ลับตาผู้คน หากคนดูมองดูผลงานของ สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ อย่างผิวเผินอาจเข้าใจได้ว่าศิลปินต้องการแสดงออกว่าเพศหญิงเป็นเพศที่ถูกกระทำเพียงอย่างเดียว แต่แท้ที่จริงศิลปินได้แสดงความเห็นอกเห็นใจในเพศสตรีด้วยเช่นกัน สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ได้กล่าวไว้ในบางช่วงของบทความในการแสดงศิลปะชุด นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริตเมื่อ ปี พ.ศ.2548 ว่า

“การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแต่ละครั้งได้พยายามคิดค้นหาเรื่องราวความบันเทิงและมาเลือกสรุปเอาเรื่องที่ใกล้ตัวที่สุดและดูท้าทายที่สุด นั่นคือ การวิพากษ์เรื่องราวเกี่ยวกับกิเลส ตัณหา ราคะ ที่ไม่เคยเพียงพอ และไม่เคยสิ้นสุดของความมั่งมากของผู้ชาย ภาพผู้หญิงที่แสดงออกมาไม่ใช่การละเมิดสิทธิสตรี หรือการเอารัดเอาเปรียบเพศหญิง มองเห็นผู้หญิงเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางเพศ แต่กลับมองเห็นตรงกันข้าม ภาพผู้หญิงใช้เป็น “สัญลักษณ์” ที่ตรงตัวไม่ต้องตีความให้ยุ่งยาก เพียงแสดงออกถึงทัศนคติที่เห็นอกเห็นใจ และยืนหยัดอยู่ข้างเดียวกับผู้หญิง”

จากแนวความคิดที่ สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ให้ไว้ ทำให้สามารถตีความได้ว่า ศิลปินไม่ได้มองว่าเพศสตรีเป็นเพียงเพศที่อ่อนแอกว่าเพียงอย่างเดียว แต่ศิลปินยังมองเห็นคุณค่าในความเป็นเพศสตรีอีกด้วย ซึ่งการมองเห็นคุณค่าของเพศสตรีซึ่งเป็นเพศของผู้เป็นมารดา

พัฒนาการในการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมและความเป็นสังคมไทยที่ต้องมีเด็ก มีการเรียน มีการแต่งงานมีการใช้ชีวิตในสังคมที่อยู่ร่วมกัน เมื่อมีกลุ่มคนมากขึ้นมีสังคมก็ย่อมมีพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น การสื่อสารการแสดงรูปลักษณ์ความเป็นอยู่ที่มีการพัฒนาตามยุคสมัย เมื่อกล่าวมาถึงตอนนี้ทำให้คิดไปถึง ศิลปินอย่าง อัมรินทร์ บุพศิริ ผลงานจิตรกรรมในชุด สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง “Alone” ปี 2554 อัมรินทร์ บุพศิริ ศิลปินร่วมสมัยรุ่นใหม่จากเมืองเลย เป็นบัณฑิตจบจากมหาวิทยาลัยศิลปากร เกิดเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2528 ปัจจุบันอายุ 31 ปี ในชุดผลงาน สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง “Alone” เป็นชุดผลงานที่มีชื่อเสียงมากชุดหนึ่ง ผลงานของอัมรินทร์ มีลักษณะที่เสียดสีค่านิยมของนักเรียนหญิงไทยที่เปลี่ยนไป ศิลปินวิจารณ์พฤติกรรมของเด็กยุคนี้ที่นับวันจะเลวร้ายลงเรื่อยๆ ทั้งการติดแฟชั่น การลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ดนตรีและแฟชั่น อัมรินทร์นำเสนอภาพเด็กสาวแรกเริ่มในชุดนักเรียนที่ลุ่มหลงการปรุงแต่งรูปร่างให้สวยงามอย่างไม่ลืมหูลืมตา ศิลปินใช้เด็กผู้หญิงเป็นสื่อเพราะความเป็นเด็กสาวบ่งบอกถึงความใส น่ารัก และยังเป็นการสะท้อนเรื่องเพศได้อีกด้วย จำนวนผลงานจิตรกรรมในชุด สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง “Alone” มีทั้งหมด 43

ชั้นแบ่งเป็น 4 ระยะคือระยะก่อนศิลปะนิพนธ์ ระยะที่ 1 จำนวน 2 ชั้น ก่อนศิลปะนิพนธ์ ระยะที่ 2 จำนวน 9 ชั้น ก่อนศิลปะนิพนธ์ ระยะที่ 3 จำนวน 20 ชั้น และช่วงวิทยานิพนธ์ จำนวน 12 ชั้น

ผลงานชื่อ Blooming เป็นผลงานชิ้นแรกสุดที่สร้างขึ้นในปี 2553 มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กสาวที่ถูกทอดทิ้งศิลปินเสนอภาพในอารมณ์เด็ก อ้างว้าง เปลี่ยวเหงา ใบหน้ากลมโตบิดเบี้ยว ท่าทางหดหู่หยุดนิ่งเสมือนวัตถุที่ไร้ชีวิต ส่วนผลงานชื่อ Accessories No. 2 ในผลงานชิ้นนี้มีการนำเสนอแว่นตาแว่นกันแดดสีดำบดบังแวตาของเด็กจนมืดมิด ปรากฏภาพสะท้อนเป็นภาพสัญลักษณ์ตัว F (Facebook) การแสดงออกของเด็กในกิริยาที่ยิ้มและหัวเราะ หรือเกิดอารมณ์เร้าใจในสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ทำให้มองเห็นถึงความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันที่เกิดขึ้นจริง แต่ด้วยเหตุใดศิลปินจึงเลือกนำเสนอเฉพาะภาพลักษณ์เด็กหญิง หรือเป็นเพราะสรีระร่างกายของเด็กสาวที่มีส่วนเว้าส่วนโค้งเหมาะแก่การนำมาถ่ายทอดเป็นภาพมากกว่าเพศชาย หรือเป็นเพราะพฤติกรรมเด็กสาวจะมีความโดดเด่นแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ชัดกว่าภาพพฤติกรรมของเด็กชาย

ในโลกของงานจิตรกรรม ภาพหญิงเปลือยเป็นหัวเรื่องที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มศิลปินชาย ศิลปินที่สร้างชื่อเสียงจากการเขียนภาพเปลือยหญิงในรอบครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา คือ วัชร กุลคำชัย ศิลปินแนวเหมือนจริง เกิดเมื่อปี พ.ศ.2510 ปัจจุบันอายุ 49 ปี ทักษะฝีมือของวัชรเริ่มฉายแววตั้งแต่เข้าเรียนระดับ ปวช.ที่วิทยาลัยอาชีวะ จ.นครสวรรค์ และเข้มข้นมากขึ้นหลังจากที่ได้เข้ามาเรียนที่โรงเรียนเพาะช่าง ในปี พ.ศ. 2550 วัชรได้รวบรวมผลงานสร้างสรรค์กว่า 30 ชิ้น จัดแสดงนิทรรศการเดี่ยวครั้งแรกขึ้นภายใต้ชื่อ “ศิลปินในดวงใจ” ซึ่งได้รับกระแสของการตอบรับที่ดีเกินความคาดหมาย และเป็นที่มาให้คนรู้จักในฐานะศิลปินที่มีฝีมือเขียนภาพเหมือนอยู่ในอันดับต้นๆ ของเมืองไทย

วัชรสร้างสรรค์ภาพคนเหมือนได้อย่างวิจิตรบรรจง ภาพหญิงเปลือยของศิลปินผู้นี้เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกอ่อนหวานงดงาม แต่การตั้งชื่อผลงานชุดนี้ออกไปในเชิงลบว่า กิเลส ตัณหา ทำให้เกิดคำถามได้ว่า ศิลปินมองว่าผู้หญิงที่มีเรือนร่างงดงามเป็นวัตถุทางเพศอย่างหนึ่งที่เป็นบ่อเกิดของกิเลสตัณหาหรือจะหมายความว่าผู้หญิงเปลือยคือตัวกิเลสตัณหา หรือศิลปินมองว่าจิตของมนุษย์ (เพศชาย) ต่างหากที่ไปเกิดการปรุงแต่งเมื่อเห็นรูปเรือนร่างที่งดงาม ผลงานชุดนี้ของศิลปินชายอย่าง วัชร กุลคำชัย อาจเป็นภาพตัวแทนทัศนคติทางเพศโดยทั่วไปของผู้ชาย ที่มักจะมองผู้หญิงในแง่มุมทางเพศที่ชัดที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการสำรวจรวบรวมและวิเคราะห์ผลงานศิลปะร่วมสมัยไทยของศิลปินชายรุ่นใหม่ ที่มีการใช้ภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานโดยเฉพาะประเด็นสังคม เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงการใช้ภาพผู้หญิงในงานศิลปะ ว่าศิลปินชายเหล่านี้ใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดต่างๆ อย่างไรเพื่ออะไร และสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติทางเพศหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการทำวิทยานิพนธ์

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด รูปแบบ เนื้อหาและการสร้างงานศิลปะร่วมสมัยไทยของศิลปินชาย ที่มีการใช้ภาพลักษณ์เพศหญิง จำนวน 4 คน คือ ไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชระ กล้าคำชาย

2. เพื่อศึกษาศิลปะร่วมสมัยไทยในฐานะภาพลักษณ์เพศหญิงที่สะท้อนทัศนคติทางเพศของไทย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาศิลปะร่วมสมัยไทยโดยศิลปินชายเฉพาะชุดผลงานที่มีการใช้ภาพลักษณ์เพศหญิงจำนวน 4 คน

1.1 ไกรสิงห์ สุดสงวน ศึกษาเฉพาะผลงานจิตรกรรมในชุด “ห้วงเวลาที่หยุดนิ่ง” ปี 2551

1.2 สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ศึกษาเฉพาะผลงานจิตรกรรมในชุด “นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริต” ปี 2546-2547

1.3 อัมรินทร์ บุพศิริ ศึกษาเฉพาะผลงานจิตรกรรมในชุด “สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง Alone” ปี 2554

1.4 วัชระ กล้าคำชาย ศึกษาเฉพาะผลงานจิตรกรรมในชุด “กิเลส-ตัณหา” ปี 2556

2. ศึกษาศิลปะร่วมสมัยไทยในฐานะภาพสะท้อนทางทัศนคติทางเพศของไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับทัศนคติเรื่องเพศในกลุ่มศิลปินชาย 4 ท่าน ไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชระ กล้าคำชาย เอกสารเช่น ตำรางานวิจัย บทความวิชาการ บทความแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. ศึกษาจากผลงานจริงของศิลปิน สุนัขบัตร บทความหนังสือ และจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดของศิลปิน รวมไปถึงมุมมองความคิดแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน

4. สรุปและเสนอแนะจากการศึกษาโดยวิธีข้างต้นเพื่อนำไปสู่บทสรุปเกี่ยวกับทัศนคติของศิลปิน

ผลการวิจัย

การสร้างงานศิลปะร่วมสมัยไทยของศิลปินชาย ที่มีการใช้ภาพลักษณ์เพศหญิง และสะท้อนทัศนคติทางเพศของไทยจำนวน 4 คน คือ ไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชระ กล้าคำชาย ซึ่งผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

ศิลปะ หมายถึง ความงามแต่ความงามในที่นี้เป็นเรื่องของคุณค่า (Value) ที่ เป็นคุณค่าทางสุนทรีย์แตกต่างจากคุณค่าทางเศรษฐกิจ ที่เป็นราคาของวัตถุ แต่เป็นคุณค่าต่อจิตใจ ความงามเกิดขึ้นด้วยอารมณ์มิใช่ด้วยเหตุผล ความคิดหรือข้อเท็จจริง คนที่เคร่งครัดต่อเหตุผลหรือเพ่งเล็งไปที่คุณค่าทางวัตถุจะไม่เห็นความงาม คนที่มีอารมณ์ละเอียดอ่อนไหวจะสัมผัสความงามได้ง่าย ดังนั้น การสร้างสรรค์งานศิลปะ ก็เป็นการถ่ายทอดความงามผ่านรูปแบบการนำเสนอต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้ผู้อื่นได้สัมผัสได้พบเห็น ได้รับรู้ สื่อสัญลักษณ์รูปแบบต่างๆจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ชม เกิดอารมณ์ทางความงามที่แตกต่างกันตามค่านิยมความรู้สึกของแต่ละ

บุคคล งานศิลปะที่ดีจะให้ความพึงพอใจในความงามแก่ผู้ชมในขั้นแรกและจะให้ความสะท้อนใจ ด้วยอารมณ์ทางสุนทรียะของผลงานศิลปะ

การศึกษาการใช้ภาพลักษณ์เพศหญิง และสะท้อนทัศนคติทางเพศของไทยจำนวน 4 คน คือ ไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชร กุลคำขายประเด็นสังคมเป็นประเด็นที่ศิลปินให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ความเชื่อและค่านิยมในวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อผู้หญิงอย่างมาก ผู้หญิงต้องติดอยู่กับบทบาทตามทัศนคติและค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคมซึ่งสะสมมาตั้งแต่อดีต ทัศนคติทางเพศบางอย่างมีลักษณะที่จำกัดเสรีภาพและกดขี่เพศหญิง ความเชื่อเหล่านี้ถูกปลูกฝังมาทางความคิดจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน ศิลปะร่วมสมัยเป็นผลผลิตอย่างหนึ่งของสังคม จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องสะท้อนหรือแสดงทัศนะบางอย่างที่มีผลมาจากทัศนคติทางเพศ หรือแม้แต่การปลูกฝังหรือการรับข่าวสารจากช่องทางต่างๆ ในประเด็นเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศซึ่งแสดงให้เห็นเป็นเรื่องราวธรรมดาของผู้ชาย วากรรมนี้ถูกผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการให้อำนาจอันชอบธรรมของผู้ชายในการควบคุมกำหนดเรื่องเพศของผู้หญิง รวมทั้งการสร้างมาตรฐานในเรื่องของวิถีปฏิบัติทางเพศเป็นเครื่องบ่งบอกความมีอำนาจและบารมีของผู้ชายด้วยเหตุนี้ เมื่อกรณีมีการล่วงละเมิดทางเพศหรือลวนลามเสียงได้กลับจากฝ่ายชายซึ่งมีอำนาจมากกว่า จึงออกมาทำนองว่า เป็นความเอ็นดู ไม่ได้ลวนลามและมีกลุ่มสนับสนุนฝ่ายชายออกมายืนยันว่า เป็นพฤติกรรมปกติแบบผู้ใหญ่เอ็นดูเด็ก และเรื่องของการมีหญิงสาวมาหอมล้อมให้เลิกลั่นนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาของผู้ชาย การอ้างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ยังสืบเนื่องไปถึงกรณีการละเมิดทางเพศที่ติดตามมาอีกหลายเหตุการณ์ ซึ่งส่วนมากแล้วกระแสของสังคมก็จะตัดสินว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้ชายต้องมีลักษณะเช่นนี้ศิลปินคนแรกที่ผู้วิจัยกล่าวถึงจากการวิเคราะห์ในทฤษฎีต่างๆ นั้นคือ

1. ไกรสิงห์ สุดสงวน

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของ ไกรสิงห์ สุดสงวน ในชุดผลงาน “ห้วงเวลาที่หยุดนิ่ง” ซึ่งมีจำนวนผลงานในลักษณะการแสดงภาพลักษณ์เพศหญิงทั้งหมด 7 ชิ้นด้วยกัน โดยเนื้อหาและแนวความคิดจะอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือการสะท้อนความมืดบอดที่เกิดจากกิเลสตัณหา เข้าครอบงำจิตใจของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นใดในสังคมก็ตาม การศึกษาจิตวิทยาเกี่ยวเนื่องกับความสนใจของตัวศิลปินเอง และเป็นเรื่องของการดึงเอาจิตใต้สำนึกของมนุษย์มาแสดงออกเป็นรูปภาพ เป็นที่น่าสังเกตว่า จิตใต้สำนึกในความหมายและความเข้าใจของไกรสิงห์ผู้วิจัยเห็นว่าคือจิตสำนึกไม่ใช่จิตใต้สำนึกที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน เป็นการอธิบายตามบริบทของสังคมไทย

1.1 ทฤษฎีสังคม (Social Thought)

ทฤษฎีสังคม คือ คำอธิบายเรื่องของคนและความสัมพันธ์ระหว่างคนตามหลักเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน ต่อสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ในทัศนะของไกรสิงห์ สังคมวัฒนธรรมเป็นตัวควบคุมที่ทำให้ศิลปินแสดงอะไรผิดไปจากวิสัยปกติของสังคมมากไปไม่ได้ในแง่ของลักษณะผลงานในการสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงตามที่ศิลปินมีความรู้สึก ลักษณะการนำเสนอมีความเกี่ยวข้องโดยตรงที่มีอยู่ในจิตสำนึก ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมัน ชุด ห้วงเวลาที่หยุดนิ่งเป็นการนำเสนออีกเลศความดีชั่วที่มีอยู่ในทุกตัวคน การพยายามที่จะใช้สติ ไม่ได้มีประเด็นเกี่ยวกับเพศโดยตรงหรือการแสดงออกทางเพศอย่างชัดเจน ในทัศนะของไกรสิงห์ สังคมวัฒนธรรมเป็นตัวควบคุม ในแง่ของลักษณะผลงานในการสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงตามที่ศิลปินมีความรู้สึก ลักษณะการนำเสนอมีความเกี่ยวข้องโดยตรงที่มีอยู่ในจิตสำนึก การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินเป็น

ส่วนหนึ่งของสภาวะการรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมแสดงลักษณะของเพศหญิงให้ความหมายถึงเพศที่ถูกกระทำ แต่การกระทำในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าถูกกระทำทางร่างกายหรือลวนลามสรีระให้เกิดความเสียหายหรืออับอาย แต่เป็นการถูกกระทำทางความคิดที่มีความสับสนของตัวมนุษย์หรือโดยนามธรรม ในอีกความหมายหนึ่งก็คือเป็นการแสดงออกมาในรูปแบบการสร้างสรรคเพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของเพศชาย สถานะของความเป็นผู้หญิงจึงถูกสร้างขึ้นโดยผู้ชาย เพื่อให้สถานะนั้นอยู่ใต้การปกครองของผู้ชายที่คิดว่าตนนั้นแข็งแกร่งปกครองเพศที่อ่อนแอกว่า

1.2 ทฤษฎีเฟมินิสม์ (Feminism)

ความสัมพันธ์ของเฟมินิสม์กับสังคมและวัฒนธรรม ภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานเกิดจากความสัมพันธ์กันของความเป็นมนุษย์และการปลุกฝังของความเป็นเพศ และความแตกต่างทางเพศเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกหยิบเอาเพศสตรีมาสร้างสรรคลงในผลงาน อาจจะเป็นความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของตัวศิลปินเอง แต่ถ้าให้มองในลักษณะของแนวคิดแบบเฟมินิสม์หรือสตรีนิยม การมองเห็นเพศหญิงเป็นเพศที่ถูกกระทำ คือการลดคุณค่าของความเป็นเพศหญิงลงให้ต่ำกว่าที่เป็น การใช้เรือนร่างของผู้หญิง และความเป็นเพศหญิงเป็นการตอบสนองของผู้บริโภคที่เป็นเพศชายเป็นหลัก โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้สะท้อนให้เป็นภาพของระบบเพศชายเป็นใหญ่

1.3 การจ้องมองของเพศชาย (Male gaze)

รูปแบบของการสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงาน เมื่อรูปแบบของเรือนร่างของเพศ กลายเป็นเป้าหมายสำคัญ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏให้เห็นในฐานะที่เป็นแบบที่ปรากฏอยู่บนภาพวาด โดยมีเรื่องราวเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกันแนวความคิดที่ศิลปินตั้งไว้ รายละเอียดเรื่องราวที่ศิลปินจะเล่าผ่านผลงาน คือการจ้องมองของผู้ชายที่จ้องผู้หญิง หรือการมองแบบคู่ตรงข้าม ในกรอบของความคิดที่คิดแบบเฟมินิสม์ ผลงานศิลปะที่แสดงความเป็นเนื้อเดียวกับระบบของผู้สร้าง การจัดระเบียบของความเป็นเพศหญิงให้อยู่ในกรอบ คือการแสดงพื้นที่ทางศิลปะที่เป็นพื้นที่ของผู้ชายในขณะที่อีกด้านหนึ่งคือเรือนร่างของผู้หญิง ภาพลักษณ์ของเพศหญิงที่แสดงในผลงานของไกรสิงห์ ความเด่นในผลงานที่เพศหญิงจะเป็นจุดหลักในผลงาน นอกจากนี้ผู้หญิงยังตกวัตถุที่ถูกมองหรืออยู่ในสถานะของผู้ถูกกระทำสำหรับโลกของการมองอันเป็นโลกของผู้ชาย และตกเป็นผู้ถูกกระทำ ความสงบนิ่งของเพศหญิงหรือตัวแบบหมายถึงการยอมรับชะตากรรมในความหมายเดียวกับที่ว่าเสียงของผู้หญิงไม่มีความสำคัญเทียบเท่ากับผู้ชายการยอมรับเช่นนั้นเท่ากับว่าเป็นการยอมรับสถานภาพในการมองภาพลักษณ์ทางเพศที่ถูกมองและถูกกระทำจากเพศที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ การมองในความเป็นเพศหญิงของไกรสิงห์ในที่นี้ เป็นการมองและตอกย้ำว่าเพศหญิงคือเพศที่อ่อนแออย่างที่สุดที่สังคมให้สถานะเช่นนั้นอย่างปฏิเสธไม่ได้

1.4 ศิลปะกับอนาจาร (Art and Pornography)

ในผลงานของ ไกรสิงห์ สุดสงวน ที่มีการนำเสนอภาพลักษณ์ทางเพศสตรีก็จริงในผลงาน แต่เมื่อพิจารณาดูและไม่มีภาพใด ที่มีการนำเสนอภาพเพศสตรีที่มีการใช้เรือนร่างอย่างโจ่งแจ้งหรือที่เราเรียกกันว่าภาพเปลือยเลย จริงอยู่ในภาพเป็นการแสดงสัญลักษณ์เพศสตรีที่ถูกกระทำภาพหญิงสตรีที่มีความอ่อนช้อยนุ่มนวลในอากัปกิริยาต่างๆ ที่แสดงออกมา โชว์ให้เห็นสรีระเค้าโครงสัดส่วนการวางท่าอย่างสวยงามและลงตัวในการวางองค์ประกอบ ในท่าทางที่นิ่งสงบ ถ้าผู้วิจยจะบอกว่าภาพผลงานที่ ไกรสิงห์ นำเสนอนั้น เป็นภาพอนาจารคงจะเป็นไปไม่ได้ แต่คงจะกล่าวไม่ได้อีกเช่นกันว่าผลงานนั้นจะอยู่ในลักษณะเนื้อหาในทางบวกส่วนในความอนาจารภาพหญิงสาวแต่ละภาพนั้นไม่ได้อยู่ในลักษณะที่ไปเปลือยหรืออากัปกิริยาที่มีความเย้ายวนชวนให้เกิดอารมณ์ทาง

เพศ ท่าทางที่สงบนิ่งกลับตาเป็นการไม่ตอบสนองต่อสิ่งรอบข้างหรือการกระทำรอบข้าง เป็นอาการของสภาวะจำยอม แนวความคิดของศิลปินที่ต้องการที่จะนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้ที่อ่อนแอกว่าเป็นฝ่ายถูกกระทำ รวมไปถึงลักษณะของภาพส่วนประกอบรอบข้างอย่างตัวหีบ หรือแม้กระทั่งภาพอมนุษย์เพศชายที่เป็นส่วนประกอบในภาพนั้น ไม่ได้แสดงกิริยาที่ชวนหลงใหลคลั่งไคล้หรือชวนไขว่คว้าเข้าไปในเรือนร่างของเพศสตรีเลยจึงไม่นับว่าเป็นภาพที่สร้างความอนาจาร

1.5 ศิลปะและศีลธรรม (Art and Morality)

แนวทางการสร้างสรรค์ของศิลปินเพื่อที่จะบ่งบอกถึงสถานะทางสังคมที่มีการแก่งแย่งชิงดีปราศจากศีลธรรมและคุณธรรม ความตึงต้ามทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศนั้น เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงมุมๆ หนึ่งในสำนักของคอนและสังคมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน และลักษณะการนำเสนอของศิลปินนั้นก็สามารถช่วยให้ผู้ดูงานและผู้วิจัยมองเห็นถึงเจตนาธรรมในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ โดยการสำนึกและการมีสติไตร่ตรองถึงสิ่งผิดสิ่งถูกในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ไม่ปล่อยยให้สิ่งชั่วร้ายรอบด้านมาเป็นกิเลสทำให้การดำเนินชีวิตไปในเส้นทางที่ผิดอย่างที่ว่า ไกรสิงห์นำเสนอให้ปรากฏในผลงานบ่งบอกถึงศีลธรรมที่มนุษย์ควรมีในตัวในการแสดงภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของไกรสิงห์ สุดสงวนจึงเป็นการนำเสนอผลงานเพื่อเตือนและตอกย้ำให้เห็นว่า ควรมีสติในการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน

2.สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของ สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ในชุดผลงาน “นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริต” ซึ่งมีจำนวนผลงานในลักษณะการแสดงภาพลักษณ์เพศหญิงทั้งหมด 20 ชิ้นด้วยกัน แนวความคิดคือการเลือกสรรเอาเรื่องที่ใกล้ตัวที่สุดและดูท้าทายที่สุดคือการวิพากษ์เรื่องราวเกี่ยวกับกิเลสตัณหาหาคะที่ไม่เคยเพียงพอและไม่เคยสิ้นสุดของความมั่งคั่งของผู้ชาย

2.1 ทฤษฎีสังคม (Social Thought)

ทฤษฎีสังคมของ ฟรอยด์ แบ่งแยกออกได้เป็นสองระดับ คือ ระดับวัฒนธรรมและระดับโครงสร้างสังคม ศิลปินได้ให้ความคิดเห็นในสุจิตร์ “นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริต” เมื่อปี 2548 ไว้ว่าในการใช้ 2 ส่วนในการสร้างสรรค์งานศิลปะคือ การใช้สภาวะการรับรู้จากจิตวิญญาณของเขา และสะท้อนออกมาในแง่มุมมองเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับรู้มา โดยที่ศิลปินถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นออกมาในฐานะความเป็นตัวตนของจิตวิญญาณ ประเด็นเนื้อหาที่ได้เผชิญและรู้เห็น ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรง ปัญหาสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ศิลปินจำเป็นต้องเข้าใจและมีความรู้สึกร่วมกับสภาวะที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน จึงจะสามารถสร้างสรรค์ภาพความเป็นตัวแทนได้ เพราะเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับต่างๆ ของสังคมนั้น เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ของการอยู่ร่วมกัน

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของสมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ ในชุดผลงาน “นางฟ้ากับยักษ์วิกลจริต” แนวความคิดจะอยู่ในลักษณะของการวิพากษ์เรื่องราวเกี่ยวกับกิเลสตัณหาหาคะที่ไม่เคยเพียงพอ ส่วนของการสร้างสรรค์ของศิลปินรวมถึงสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ชีวิตเป็นส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์เพศหญิง

2.2 ทฤษฎีเฟมินิสม์ (Feminism)

ความสัมพันธ์ของเฟมินิสม์กับสังคมและวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ทางเพศที่เกิดขึ้นในผลงานของสมศักดิ์ มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับเพศสตรีโดยตรงซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่ายและมีความตรงไปตรงมา ถึงจะเป็นการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกิเลสตัณหาที่มากเกินไปของชาย และในแนวความคิดหลักของศิลปินอาจจะเข้าข้างฝ่ายหญิงก็ตาม การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานชุด **นางฟ้ากับยักษ์ วิกลจริต** ในมุมมองแบบพวกเฟมินิสม์ ศิลปินวาดภาพหญิงเปลือยแต่เพียงเพื่อเป็นตัวแทนของกิเลส ตัณหา ราคะ ที่ศิลปินเห็นว่าเป็นตัวต้นเหตุที่ทำให้ความดีงามของผู้ชายอาจเกิดทั้งความเสื่อมในตนเองและสังคม จึงสร้างอคติทางเพศความเชื่อผิดๆ ขึ้นมาในรูปแบบหนึ่ง นั่นคือการขยายความการครอบคลุมอำนาจความเป็นใหญ่ที่มีสิทธิเหนือเรือนร่างของผู้หญิงผ่านผลงาน เพื่อทำให้สังคมยอมรับอำนาจนี้ นำไปสู่การกดขี่ทางเพศเอารัดเอาเปรียบตลอดจนไม่จบไม่สิ้นการนำเสนอผลงานในทำนองเห็นอกเห็นใจผู้หญิงของสมศักดิ์นั้น เป็นการเขียนถึงผู้หญิงที่ปรากฏออกมาในทำนองของผู้หญิงชั่ว และหญิงผู้เสียสละ หญิงผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสร้างภาพให้กับผู้หญิง เป็นทั้งคนชั่วและคนดี ซึ่งเป็นภาพที่มีความขัดแย้งในตัวเอง การนำเสนอภาพดังกล่าวก็เป็นกลอุบายอย่างหนึ่งในการแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้หญิงและเป็นการชักจูงผู้หญิงให้ออกจากวังวนของความคาวนั้นเช่นกัน เพราะฉะนั้นวิธีการตีตราหรือประณามผู้หญิงพร้อมกับการยกย่องเชิดชูนั้น เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้หญิงตกอยู่ใต้อำนาจและเป็นการดึงเอาผู้หญิงให้ได้มีเสรีภาพที่สามารถเป็นทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำได้ในเวลาเดียวกัน

2.3 การจ้องมองของเพศชาย (Male gaze)

การจ้องมองในภาพลักษณ์ของศิลปินเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลงาน ความเข้าใจในสรีระและความเป็นตัวตนในธรรมชาติของความเป็นหญิง ความเข้าใจในที่นี้ไม่ใช่เพียงความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นหญิงทั่วไปเพียงเท่านั้น แต่เป็นความเข้าใจในลักษณะด้านลึกของความดิบในความเป็นมนุษย์ด้วย สถานภาพของผู้หญิงมีทั้งชั่วและดีเช่นเดียวกับผู้ชาย ในผลงานของสมศักดิ์วิธีการมองมีลักษณะของความเป็นหญิงชั่วที่เกิดขึ้นในสถานที่ที่โจ่ง สัญลักษณ์แห่งความชั่ว สัญลักษณ์แห่งความต้องการเกิดขึ้นในสถานที่นั้นๆ โดยทัศนคติทางสังคมที่ยอมรับกันแบบนั้น การวาดภาพหรือยกสถานะดังกล่าวให้กับผู้หญิง จะเห็นได้ว่าเป็นการสร้างภาพที่เกิดขึ้นจากฝีมือของผู้ชายแทบทั้งสิ้น ลักษณะของผู้หญิงดีๆ นั้นจะต้องรู้จักควบคุมพฤติกรรมทางเพศ การที่จะเป็นที่ยอมรับนับถือในสังคมนั้นๆ มุมมองและเจตนาของศิลปินคือต้องการนำเสนอสันดานดิบของความเป็นมนุษย์ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นในงานของสมศักดิ์ ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างภาพลักษณ์มาในลักษณะที่ตนเองนั้นเป็นผู้เล็งเห็นถึงปัญหาเหล่านี้ แล้วยังเป็นผู้ยื่นมือเข้าไปจุดให้ผู้หญิงออกมาจากสถานะของการเป็นหญิงชั่วเพียงเท่านั้น แต่อีกนัยหนึ่งก็เป็นการแสดงให้เห็นมุมมองหนึ่งคือ การที่เป็นคนตกอ้ายเข้าไปอีกว่าเพศหญิงเป็นเพศที่ตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย ผลงานอาจมองว่าเป็นเพียงภาพลามกแสดงออกมาทางยั่วยวนอนาจาร แต่ในกระบวนการทางศิลปะแล้ว ไม่อาจจะตัดสินเพียงแค่การมองเห็น เพราะการสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานมีตัวแปรสำคัญในหลายๆ ด้าน เช่น จิตสำนึก เพศ สังคมสภาพแวดล้อม และรวมไปถึงความเข้าใจในเรื่องของธรรมชาติของความเป็นหญิง เห็นได้ว่าทุกภาพนั้นมีการนำเสนอภาพสตรีผู้เป็นแบบนั้นอยู่ในลักษณะของการเปลือยกาย แต่ไม่ได้เป็นศิลปะที่สร้างอนาจารให้แก่ผู้ชมแต่อย่างใด เนื่องด้วยการนำเสนอภาพสตรีผู้เป็นแบบเพียงครั้งตัวไม่ได้เห็นอวัยวะเพศอย่างชัดเจน และประกอบด้วยเจตนาในการวาดของสมศักดิ์ รวมถึงแรงบันดาลใจบางส่วนที่ซึ่งศิลปินจะบอก

ว่าเป็นการแสดงภาพเพื่อความเห็นอกเห็นใจสตรี คงจะมีเพียงบางภาพที่แสดงอาการยั่ววนกามารมณ์ไปในข่ายของความอนาจาร แต่โดยภาพรวมแล้วผลงานของสมศักดิ์ยังคงเป็นที่ยอมรับกันได้

2.4 ศิลปะกับอนาจาร (Art and Pornography)

การที่จะอธิบายในประเด็นของความอนาจารและไม่อนาจารในงานของ สมศักดิ์ นั้น เป็นเรื่องยากที่จะวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน สิ่งที่ศิลปินได้สะท้อนออกมาในผลงานนั้น ดูเผินๆอาจมองว่าเป็นเพียงภาพลามกแสดงออกมาทางยั่ววน อนาจารแต่ในกระบวนการทางศิลปะแล้วไม่อาจจะตัดสินเพียงแค่การมองเห็น เพราะการสร้างภาพลักษณะเพศหญิงในผลงานของสมศักดิ์นั้น มีตัวแปรสำคัญในหลายๆด้าน เช่น จิตสำนึก เพศ สังคม สภาพแวดล้อม และรวมไปถึงความเข้าใจในเรื่องของธรรมชาติของความเป็นหญิง

2.5 ศิลปะและศีลธรรม (Art and Morality)

การแสดงภาพลักษณะที่เกิดขึ้นในผลงานของ สมศักดิ์ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางร่างกายที่แสดงความรักและหลงใหลรสชาติทางกามารมณ์ เมื่อความรักเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับร่างกายมากกว่าสมองเป็นเรื่องของความใคร่และตัณหา เมื่อมองถึงศีลธรรมที่พยายามจะต่อสู้กับความหมายของความรักที่แสดงออกมาในรูปแบบของความต้องการที่มีแรงปรารถนารุนแรง ความรักในความเห็นของผู้วิจัย จึงไม่ใช่ความรักในความหมายของคนปัจจุบัน ซึ่งความปรารถนาจะต้องไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ทั้งนี้เพราะว่าการแสดงความรักและความปรารถนามากเกินไปแสดงว่าผู้ชายคนนั้นขาดสติ ไร้ซึ่งความสามารถในการควบคุมตนเองไม่รู้จักใช้เหตุผล กลับใช้แต่อารมณ์ความรู้สึกสุดท้ายก็ตกเป็นอำนาจของความคลั่งไคล้ได้ ซึ่งผู้หญิงก็เช่นกัน การนำเสนอของสมศักดิ์เป็นการเตือนใจด้านความรู้สึกส่วนลึกของจิตมนุษย์ ให้รู้จักควบคุมตนเอง ผลงานของสมศักดิ์จึงเป็นการสะท้อนสังคมโดยชี้ให้เห็นประโยชน์ในเชิงบวกและเชิงลบ เสียดสีสังคมอย่างตรงไปตรงมา เพื่อสร้างความเข้าใจในสังคมให้มองเห็นคุณค่าของความเป็นคน

3. อัมรินทร์ บุพศิริ

การสร้างภาพลักษณะเพศหญิงในผลงานของ อัมรินทร์ บุพศิริ ในชุดผลงาน **สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง Alone** ซึ่งมีจำนวนผลงานในลักษณะการแสดงภาพลักษณะเพศหญิงทั้งหมดมี 43 ชิ้น

3.1 ทฤษฎีสังคม (Social Thought)

ในทัศนคติของ อัมรินทร์ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมนั้นคือสิ่งที่กระตุ้นพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยแต่ละช่วง และรวมไปถึงสถานที่สภาพแวดล้อมที่เด็กเหล่านั้นอาศัยอยู่ด้วยเช่นกัน สภาพแวดล้อมครอบครัว หรือเด็กที่ขาดความอบอุ่น ถูกทอดทิ้ง ความตึงเครียด สภาพเศรษฐกิจ พ่อแม่มีแต่ความเครียดให้ลูก ซึ่งสภาวะเช่นนี้จะส่งผลเรื้อรังในการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็กเหล่านั้นในที่สุด ประเด็นในการสร้างสรรค์ผลงานของ อัมรินทร์ นั้น ดูเผินๆ จะเป็นการสร้างสรรค์เพื่อเตือนและตอกย้ำหรือแม้กระทั่งล้อเลียนสังคมหรือเป็นการวิพากษ์สังคมให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพียงเท่านั้น การหยิบเอาสัญลักษณ์มานำเสนอในผลงานของศิลปินเป็นวิถีทางทั่วไปที่ศิลปินวาดภาพใช้กัน ซึ่งสัญลักษณ์ในที่นี้ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงคือภาพของเด็กสตรี ที่เป็นสัญลักษณ์ของวัยที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นเหยื่อของการเลียนแบบ ตามผู้ใหญ่หรือสื่อรอบข้างได้อย่างง่ายดาย

ในผลงานของ อัมรินทร์ ผู้วิจัยขอแบ่งลักษณะการสร้างสรรค์ตามรูปแบบตามทฤษฎีสังคมของ พรอยด์ ออกเป็น 3 แนวทางหลักๆที่ศิลปินสร้างสรรค์คือ

1. ภาพลักษณะทางเพศหญิง วิวัฒนาการทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์

ในลักษณะนี้ของศิลปินได้นำเสนอปัญหาในวัย 7-12 ปีที่คิดว่าตนนั้นมีปมด้อย รวมถึงเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบัน การนำเสนอของ อัมรินทร์ ในช่วงนี้เป็นการนำเสนอมุมมองของเด็กที่มีความโดดเด่นอย่างกว้าง แสดงลักษณะนิ่งเฉยแวตามองตรงมายังคนดูเป็นเสมือนการจ้องมองผ่านกระจก เป็นการสะท้อนอัตลักษณ์หรืออนาคตบางอย่างในวันข้างหน้าว่าสิ่งเหล่านั้นที่จะเกิดขึ้นคือผลที่เกิดจากการกระทำของสภาพสังคมในปัจจุบัน

2. ภาพลักษณ์เพศหญิง ความสำคัญของระบบสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์เข้ามามีส่วนร่วมในผลงาน ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านั้น เป็นสื่อที่เกิดขึ้นตามยุคตามสมัย เป็นเหมือนเทคโนโลยีที่เยาวชนสามารถเสพกันได้โดยง่ายในสังคมปัจจุบัน การสร้างสรรค์โดยมีข้อมูลจินตนาการ การนำเสนอภาพลักษณ์ของเพศหญิงหรือเด็กผู้หญิงที่มีเครื่องประดับล้นคอ แวตาของเด็กหญิงมองตรงมายังผู้ชมเป็นการแสดงว่าอวดสิ่งที่ตนมีอยู่

3. ภาพลักษณ์ของเด็กผู้หญิงที่มีเนื้อหาเรื่องราวที่ถูกกระทำ ความสัมพันธ์ของชายหญิง อุดมการณ์แห่งการกดขี่ทางเพศ

ภาพลักษณ์เนื้อหาเรื่องราวของภาพวาดบนใบหน้าและลำตัวที่หันไปคนละด้าน เนื้อหาเรื่องราว ที่ศิลปินนำเสนอเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องยาวนาน และเป็นความจริงในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุที่พื้นฐานของเพศหญิงเป็นเพศที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของ อัมรินทร์ บุปศิริ ในชุดผลงาน สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง Alone โดยที่ศิลปินนำเสนอการวิพากษ์วิจารณ์ และสะท้อนปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น และการนำเสนอความรู้สึกทางจินตนาการส่วนตัวของศิลปินที่ศิลปินรับรู้และนำเสนอปัญหาเหล่านั้นออกมาในรูปแบบของงานศิลปะ ซึ่งแรงบันดาลใจส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาทางสังคม ในทัศนคติของอัมรินทร์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมการนำเสนอเรือนร่างของเด็กผู้หญิงผ่านเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมในสังคม ซึ่งปัจจุบันเกิดขึ้นเป็นเรื่องราวธรรมดา เป็นเรื่องที่ทุกคนเข้าใจและรับรู้ได้ง่าย การสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนั้นจริงอยู่เป็นการนำเสนอในมุมมองของการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม หากแต่การนำเสนอที่มีความเกี่ยวเนื่องในเรื่องของเพศของผู้เป็นแบบเข้ามาด้วย เยาวชนเป็นวัยที่สามารถรับเอาสิ่งเร้าต่างๆจากวัฒนธรรมใหม่ๆเข้ามาได้อย่างรวดเร็ว ปัจจุบันเด็กเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไปตามกรอบระเบียบและธรรมเนียมที่ผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด ซึ่งไม่แตกต่างอะไรที่ศิลปินอย่างอัมรินทร์จะมองเห็นอย่างผู้ใหญ่ทั่วไปมองเห็น แต่ในฐานะของความเป็นศิลปินการถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นโดยการสะท้อนเสียดย่ออย่างตรงไปตรงมาในพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

3.1 ทฤษฎีเฟมินิสม์ (Feminism)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีข้อถกเถียงมากมายเกี่ยวกับความเท่าเทียมและไม่เท่าเทียมกันของเพศระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิง ในด้านหนึ่งของการเคารพความแตกต่างกันของวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างนโยบายรองรับอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมของคนสมัยใหม่แต่ในอีกด้านหนึ่งทำให้คนที่มีความหลากหลายแบบเกย์ถูกกลืนเข้าไปรวมกับวัฒนธรรมของคนโบราณ การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หรืออาจจะหมายถึง ความหลากหลายของวัฒนธรรมบนพื้นฐานของความกลัว สิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยในการยอมรับการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมที่ชักนำสู่การสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกถึงความเท่าเทียมและไม่เท่าเทียมกันของความ เป็นเพศในความรู้สึกของศิลปิน

3.2 การจ้องมองของเพศชาย (Male gaze)

การมองภาพลักษณะในเด็กผู้หญิงของ อัมรินทร์ ส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อในทางการสื่อสาร โดยเฉพาะโฆษณาผลิตภัณฑ์เสริมความงามต่างๆ ทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกไม่พอใจในตนเอง และในปัจจุบัน เป้าหมายของสินค้ามีแรงโน้มน้าวจากที่อายุน้อยลงไปเรื่อยๆ เพราะการแต่งกายเป็นภาษาหนึ่งที่วัยรุ่นคิดขึ้นมา เอง แต่การแต่งกายไม่ใช่การตามแฟชั่นเสมอไป แต่เป็นเพียงการมองภาพลักษณะของวัยรุ่นที่มองในแบบของ ความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นคนนอกเท่านั้น ความหมายของพฤติกรรมของวัยรุ่นจึงถูกผูกติดอยู่กับด้านลบของการมอง ในสายตาของผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงกลายเป็นผู้ที่ถูกระงับและถูกยึดเยียดปัญหาเหล่านั้นไปโดยไม่มีสิทธิ์มีเสียงที่จะ คัดค้านใดๆ ได้

3.4 ศิลปะกับอนาจาร (Art and Pornography)

การให้ความสำคัญของแบบในการสร้างสรรค์ผลงานของ อัมรินทร์ เป็นกรอบความคิดที่แสดงถึง การลำดับขั้นและการประเมินค่าทางสุนทรียะ ซึ่งศิลปินแต่งเติมสิ่งที่ธรรมชาติไม่สามารถกระทำได้ ความอนาจาร ในความเป็นศิลปะคือการนำเสนอของผู้ที่สร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศถ้าผู้วิจัยให้ความหมายของ ความอนาจารเช่นนี้ ผลงานการนำเสนอภาพลักษณะเพศหญิงในที่นี้ของ อัมรินทร์ คือเด็กผู้หญิงจิ้งจอกพันจากข้อ กล่าวหาที่ผู้วิจัยพูดถึง เพราะในประเด็นการสร้างสรรค์ผลงานของ อัมรินทร์ เป็นเพียงการสะท้อนความไร้เดียงสา ของเด็กวัยรุ่นที่เกิดในสังคมที่มีสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนด สภาพแวดล้อมที่ผู้วิจัยกล่าวนี้ก็หมายรวมถึงผู้ใหญ่ ด้วยเช่นกัน ที่เป็นผู้วางกรอบกฎเกณฑ์และการกระทำต่างๆ ที่ทำให้เด็กเหล่านั้นเอาเป็นแบบอย่าง การ สร้างสรรค์ภาพลักษณะทางเพศโดยใช้ภาพเด็กผู้หญิงดูจะหมิ่นเหม่มีลักษณะอนาจารและล่วงละเมิดทางเพศต่อ เยาวชน แต่ด้วยเทคนิคและวิธีการในการสร้างสรรค์ผลงานของ อัมรินทร์ ที่ออกไปในทางสะท้อนสังคมและ รูปแบบวิธีการนำเสนอให้ดูแล้วมีความตลกขบขัน จึงทำให้ผลของการตอบสนองต่อความรู้สึกเอนเอียงเป็นไปใน ทิศทางของความเข้าใจความเป็นไปในสังคมที่เกิดขึ้น

3.5 ศิลปะและศีลธรรม (Art and Morality)

การสร้างสรรค์ผลงานที่ทำให้ก่อให้เกิดศีลธรรมหรือการสร้างสรรค์เพื่อลดคุณค่าทางศีลธรรมการ ช่วยยกระดับจิตใจ งานศิลปะจะสร้างสรรค์ขึ้นได้นั้น ก็จะต้องขึ้นอยู่กับความคิดของผู้สร้างงานไม่ว่าจะเป็นกุศล หรืออกุศล ศิลปะเป็นสิ่งที่สามารถกล่อมเกลาร่างกายและจิตใจ ให้มีความอ่อนโยนและไม่ให้หยาบกระด้างได้ ศิลปะจึงเป็นพื้นฐานทางศีลธรรมและวัฒนธรรมที่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยสร้างขึ้นเพื่อกล่อมเกลาร่างกาย ในกรณีของ อัมรินทร์ เป็นเช่นนั้น แต่วิธีการกล่อมเกลาร่างกายในแบบของอัมรินทร์คือการสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมโดย การแทรกความมีเนื้อหาระยะ เพื่อย้ำเตือนว่าสิ่งเหล่านั้นที่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น คือความติงามที่อยู่ในด้านลบ ในสายตาของผู้ใหญ่ที่พินิจในเด็กที่เป็นเพศหญิง การนำเสนอของ อัมรินทร์ ไม่เพียงแสดงออกถึงความเป็นเพศ และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมทางสังคมที่เป็นผู้ยึดเยียดให้ในตัวเด็ก อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนปัญหาทางสังคมให้ผู้ชม งานตระหนักและยังคิด ถึงการกระทำที่ผู้ใหญ่เป็นต้นแบบให้เด็กเหล่านั้นทำตาม

4. วัยระ กล้าคำชาย

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของ วัชร กุลคำไชย ในผลงาน ชุด “กิเลส ตัณหา” ซึ่งมีจำนวนผลงานในลักษณะการแสดงภาพลักษณ์เพศหญิงทั้งหมดประมาณ 10 กว่าชิ้นด้วยกัน เนื้อหาและแนวความคิดจะอยู่ในลักษณะของกิเลส ตัณหาที่ล้วนเกิดขึ้นจากความงามของสตรี ถ่ายทอดผ่านผลงานภาพจิตรกรรม แผงแ่งคิดสื่อถึงหญิงสาวทุกคนว่า อย่าให้ความอยากได้อย่างเป็น มาดบังคุณค่าความงามที่มีมาแต่เกิด

4.1 ทฤษฎีสังคม (Social Thought)

ระบบความเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์ทางอำนาจ หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีในสังคม

1. พื้นฐานของ ความปรารถนา (desire) ของมนุษย์ วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างอารยธรรมและความปรารถนาของมนุษย์

2. ความสำคัญของระบบสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์

3. ความสัมพันธ์ของชายหญิง อุดมการณ์แห่งการกดขี่ทางเพศ

การที่ศิลปินเลือกหยิบเอาสัญลักษณ์ทางเพศมาถ่ายทอดในประเด็นของความเป็นกิเลสตัณหาความอยากได้อย่างมีนัย นั่นคือหัวใจสำคัญของการที่ผู้วิจัยจะศึกษาในครั้งนี้ เหตุปัจจัยในความคิดของความปรารถนาทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั้น เป็นการสร้างภาพลักษณ์ทางเพศโดยการแสดงความปรารถนาในความงาม โดยการเลือกหยิบเอาสัญลักษณ์ต่างๆ มาสื่อในผลงานโดยเฉพาะภาพลักษณ์เพศหญิง

การสร้างภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของวัชร กุลคำไชย ในผลงาน ชุดกิเลส – ตัณหา เนื้อหาและแนวความคิดจะอยู่ในลักษณะของกิเลส ตัณหาที่ล้วนเกิดขึ้นจากความงามของสตรี ถ่ายทอดผ่านผลงานภาพจิตรกรรม แผงแ่งคิดสื่อถึงหญิงสาวทุกคนว่า อย่าให้ความอยากได้อย่างเป็นมาดบังคุณค่าความงามที่มีมาแต่เกิด การแสดงออกในความรู้สึกและจิตสำนึก แยกประเด็นความหมายและการตีความทางความคิดของวัชรได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ความปรารถนาที่เพศหญิงต้องการ ในทัศนคติของวัชรความงามที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากกิเลส ตัณหาที่ไม่เคยพอโดยเริ่มต้นจากความเป็นผู้หญิงที่ต้องการความงามที่ถูกปรุงแต่งโดยลึ้มคิดว่าความงามที่มีมาแต่เกิดนั้นคือสิ่งที่เหนือกว่าสิ่งอื่นใด การนำเสนอภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของวัชร ดูเหมือนจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงกิเลสตัณหาและความอยากได้อย่างมีของเพศสตรีที่หลงใหลในความงาม

2. ความงามในความปรารถนาที่เพศบุรุษต้องการในความอยากสวยอยากงามนั้นเกิดจากความต้องการของเพศชาย นั่นก็คือ ในปัจจุบันนี้ความงามคือความปรารถนาที่มนุษย์เพศผู้ทุกคนต้องการ ค่านิยมในการเชยชมความงามจากเพศสตรีนั้นถ้าไม่ขาวสวย เพศชายก็肯定不会หันมามอง สิ่งที่ทำเช่นนั้นคือความปรารถนาของบุรุษเพศ

3. ความปรารถนาที่สตรีต้องการพร้อมกับตอบสนองความต้องการของเพศบุรุษ ความอยากได้อย่างมีนั้นก็เกิดจากเพศหญิงเองด้วยเช่นกัน ความซับซ้อนทางความคิดและความปรารถนาของเพศชายและเพศหญิงที่มีความต้องการในเพศตรงข้ามนั้นคือ ความงามที่ผู้ชายต้องการ บวกกับความงามที่ผู้หญิงต้องการโดยการ

อยากงามเพราะจะได้ดึงดูดผู้ชายเข้ามาหาตน ด้วยกิเลสตัณหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะความรู้จักพอทางเพศของทั้งสองฝ่าย

4.2 ทฤษฎีเฟมินิสม์ (Feminism)

ภาพลักษณ์ทางเพศในผลงานของวัชร สำหรับร่างกายที่เปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอยู่ในภาพวาด หากแยกแยะและวิเคราะห์ตามแบบฉบับของนักเฟมินิสม์รุ่นเก่าจะถูกมองว่าเป็นแค่การเปลือยกายที่ลดสถานะของผู้หญิงให้กลายเป็นเพียงวัตถุเท่านั้น ไม่ว่าภาพเหล่านั้นจะถูกปรับให้ร่างกายมีความงามเกินจริงขนาดไหน ทั้งนี้ยังแต่งเติมเสริมเท่าใด เงื่อนไขของความเป็นวัตถุก็มากยิ่งขึ้นเท่านั้น การนำเสนอผลงานของวัชรจะมีผลกระทบต่อการแสดงภาพลักษณ์ของเพศหญิงว่าเป็นเพศที่อ่อนแอและถูกกระทำ เป็นเรื่องที่ถูกปฏิเสธไปไม่ได้ ภายใต้แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เป็นเรื่องธรรมชาติ ความเป็นเพศระหว่างความเป็นหญิงและเป็นชาย ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าการนำเสนอผลงานในความต้องการนั้นๆเกิดจากพฤติกรรมและกิเลสที่เกิดขึ้นจากความเป็นชาย แต่ร่างกายของผู้หญิงให้โอกาสในการวาดรูปในลักษณะที่หลากหลายมากกว่าร่างกายของผู้ชาย เพราะมีทรวดทรงองค์เอวที่มีส่วนเว้าส่วนโค้งมอดูแล้วให้ความนุ่มนวล ขวนหลงไหลและอ่อนโยนอ่อนหวานน่าวาดมากกว่าเพศชายสำหรับร่างกายที่เปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอยู่ในภาพวาด การเปลือยกายที่ลดสถานะของผู้หญิงให้กลายเป็นเพียงวัตถุเท่านั้น ไม่ว่าภาพเหล่านั้นจะใช้ภาพลักษณ์ของเพศหญิงมาแสดงความงามและการเปลือยกายเป็นการลดคุณค่าของความเป็นหญิงให้ลดน้อยลงไปด้วย การนำเสนอของวัชรเป็นการนำเสนอเพื่อไม่ให้หลงไหลในความงามจะได้ไม่ก่อเกิดปัญหาตามมาภายหลัง แต่รูปแบบไม่ใช่เพียงแต่การลดคุณค่าของความเป็นผู้หญิงให้ต่ำลงเพียงเท่านั้น และยังเป็นการลดศักดิ์ศรีของความเป็นหญิงด้วยเช่นกัน ความงามของความเป็นสตรีคือตัวกิเลสที่ยั่วยวนให้บุรุษหลงไหลความต้องการทางเพศ ซึ่งก็หมายความว่าเพศสตรีคือเพศที่ต้องมีสติ ควรพอใจในสิ่งที่ตนมีและไม่ใช้ความงามนั้นในทางที่ผิดเป็นเหยื่อล่อเพศตรงข้ามเพื่อตอบสนองความใคร่ของตนเอง ซึ่งก็คงไม่ต่างอะไรจากเพศที่ถูกมองว่าเป็นตัวก่อกิเลสตัณหาให้รูปแบบร่างกายเป็นเป้าหมายสำคัญ

4.3 การจ้องมองของเพศชาย (Male gaze)

ภาพลักษณ์เพศหญิงในผลงานของวัชร รูปแบบร่างกายเป็นเป้าหมายสำคัญ ทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายที่ปรากฏให้เห็นในผลงานในฐานะของผู้เป็นแบบ โดยมีเรื่องราวและความสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานทำให้เกิดเนื้อหาจากการจ้องมองระหว่างผู้ชมกับภาพจากผู้เป็นแบบที่เกิดจากศิลปินชาย ภาพผู้เป็นแบบซึ่งเป็นผู้หญิงเกิดการเผชิญหน้าจากการจ้องมองแบบผู้ชาย (male gaze) การวาดภาพโดยที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการของการมองที่ต้องผ่านการกลั่นกรองของกรอบอะไรบางอย่าง การมองจึงไม่ได้เป็นแค่การมองโดยใช้สายตาจากดวงตาเพียงเท่านั้น การไม่ตกอยู่ภายใต้สายตาที่จ้องมองพยายามที่จะมองในสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศนั้น ทำให้เกิดการปลดปล่อยมนุษย์ออกจากร่างกายของตัวเอง กล่าวคือการทำลายสายตาที่ส่อไปในทางต่ำทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายที่ปรากฏให้เห็นในผลงานในฐานะของผู้เป็นแบบ โดยมีเรื่องราวและความสำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานทำให้เกิดเนื้อหาจากการจ้องมองระหว่างผู้ชมกับภาพจากผู้เป็นแบบที่เกิดจากศิลปินชาย ภาพผู้เป็นแบบซึ่งเป็นเพศหญิงเกิดการเผชิญหน้าจากการจ้องมองแบบผู้ชาย ภายใต้กรอบความคิดเรื่องอันตรายของภาพผู้หญิงเปลือยกายแสดงให้เห็นว่าเป็นภาพของการจ้องมองผู้หญิงแก้ผ้า

4.4 ศิลปะกับอนาจาร (Art and Pornography)

ผลงานศิลปะที่นำเสนอพฤติกรรมด้านเพศของมนุษย์ แม้ว่าผู้มองในเชิงอาจารย์อาจเห็นว่าภาพเปลือยนี้อาจเร้าอารมณ์ทางเพศ แต่ต้องประกอบด้วยความงามและความสัมพันธ์กันที่ยังคงยืนยันความเป็นศิลปะนั้นๆ

ภายใต้กรอบความคิดเรื่องอันตรายของภาพผู้หญิงเปลือยกายของ วัชรระ แสดงให้เห็นว่าเป็นภาพของการจ้องมองผู้หญิงแก้ผ้า ไม่ว่าความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ พร้อมจะยกระดับร่างกายให้เป็นเพียงแบบ แต่สำหรับสายตาของเหล่าผู้มีศีลธรรมเห็นว่าภาพนี้ไม่ใช่ภาพอนาจาร หรือเป็นภาพที่กระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ ด้วยมาตรฐานของการสำนึกทางศิลปะในยุคปัจจุบัน และสถานะของคนวาดก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะกล่าวหาว่าภาพวาดของ วัชรระ จะเป็นภาพอนาจาร แต่ในกรณีรายละเอียดที่ วัชรระ ได้ให้ไว้ในภาพนั้น การแสดงภาพวาดที่ปรากฏให้เห็นชนบริเวณอวัยวะเพศเป็นการแอบแฝงเจตนาในการสร้างผลงานในข่ายของความอนาจารด้วยเช่นกัน ชนที่อวัยวะเพศเป็นพื้นที่หวงห้ามเป็นชนในบริเวณที่ถูกควบคุม และศิลปะก็มีหลักเกณฑ์ในการถูกควบคุมด้วยเช่นกัน การไม่ตกอยู่ภายใต้สายตาที่จ้องมองพยายามที่จะมองในสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศนั้น ทำให้เกิดการปลดปล่อยมนุษย์ออกจากร่างกายของตัวเอง สายตาที่มองวัตถุแห่งศิลปะ ในแง่นี้วัตถุทางสายตาที่มองจึงทำให้สิ่งที่เห็นกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เรือนร่างเปลือยเปล่าที่เป็นอยู่ตรงหน้าก็ไม่ได้มากไปกว่าวัตถุทางศิลปะ เพราะไม่สามารถ กระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศได้ แต่ถ้ามองกลับกันในการเอารอบของภาพนี้ดูมาว่าภาพที่เห็นคือภาพสตรีเปลือยแต่เผยให้เห็นไรชนในบางภาพที่อวัยวะเพศอย่างชัดเจน ภาพวาดนั้นจึงไม่วัดว่าเป็นความงามที่เป็นเพียงสายตาแต่เป็นการกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกภายใน ภาพที่ปรากฏไรชนจึงเป็นภาพอนาจาร

4.5 ศิลปะและศีลธรรม (Art and Morality)

ความเสื่อมทางศีลธรรมทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายในปัจจุบัน หรืออีกนัยหนึ่งความงามที่เกิดจากความเป็นหญิง ถึงแม้ว่าจะมีการใช้เครื่องช่วยเสริมแต่งความงาม ในทางศาสนาสิ่งเหล่านี้ที่กระทำไปแล้วแต่เป็นบาป ผู้หญิงไม่ควรแต่งหน้าแต่งผมออกไปในที่สาธารณะ เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการเชื้อเชิญเพศตรงข้าม ผู้หญิงไม่ควรจะเป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้ชาย และควรที่จะต้องอยู่ในสภาวะที่รู้จักกลัวเพศตรงข้าม การที่ผู้หญิงทำตัวให้เป็นที่ต้องการของผู้ชายนั้นหมายถึงหญิงเหล่านั้นเป็นหญิงที่ไม่บริสุทธิ์ การมองหรือการใช้สายตาไม่ได้จำกัดแค่ดวงตา แต่ยังเป็นการใช้สมองจินตนาการภายใต้ความคิด ผู้หญิงในฐานะทางความคิดของผู้ชายจะถูกควบคุมทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการจินตนาการถึงผู้หญิงนั้นๆ การจินตนาการถึงผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ตลอดเวลาสำหรับผู้ชาย

จุดประสงค์ของการวาดภาพเพศหญิงเปลือยกายแต่เผยให้เห็นไรชนในบางภาพ ภาพเหล่านั้นก็จะมีศีลธรรมเหลืออยู่บ้าง แต่ด้วยวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงานนั้นๆเป็นการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อการเตือนสติอย่างหลงใหลในความงาม ซึ่งเป็นเพียงวัตถุจอมปลอมภายนอก เป็นเหมือนการเตือนสติให้ยังคิดไม่ให้เกิดผลเลวร้ายจากการหลงใหลความงามนั้นด้วยแล้ว ภาพวาดของวัชรระจึงก่อให้เกิดศีลธรรมในการสร้างสรรค์ผลงานแต่อาจจะขัดกับบางภาพที่ไม่ก่อให้เกิดศีลธรรมโดยสิ้นเชิง

อภิปราย

การที่ผู้หญิงถูกกำหนดโดยเพศสรีระ วาทกรรมนี้ได้รับการขยายกว้างขึ้นด้วยสื่อบันเทิงและสื่อโฆษณาทำให้เรื่องของความสวยงามด้านเพศสรีระกลายเป็นสาระที่ปรากฏห้อมล้อมผู้คนในสังคมไทยอยู่ทุกวัน จนกระทั่งความงามของเพศสรีระถูกมองว่าเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของสถานะของผู้หญิง ดังนั้นจึงพบว่ามีศิลปินอีกหลายคน que แสดงถึงค่านิยมและการให้ความสนใจต่อความงามและสรีระร่างกายของผู้หญิง การแสดงทัศนคติทางเพศลงในผลงานถึงแม้จะด้วยความตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ การหยิบเอาภาพลักษณ์ทางเพศมาสร้างสรรค์นั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ถึงจะเป็นที่ยอมรับและเข้าใจตรงกันในปัจจุบันว่า เพศหญิงเป็นเพศที่ตกอยู่ในสถานะของความเปราะบางซึ่งเป็นสิ่งถูกปลูกฝังมาตั้งแต่คนรุ่นเก่าก่อน แต่เนื่องด้วยปัจจุบันผู้เรียกร้องสิทธิความเป็นหญิงเริ่มมีปากมีเสียงมากขึ้น จึงพึงควรระวังในการสร้างสถานะความเป็นหญิงออกสู่สาธารณะ รวมถึงการปฏิบัติตัวของความเป็นหญิงเองด้วยเช่นกัน การเห็นคุณค่าในตนเองคือใบเบิกทางสำหรับการชักนำให้ผู้อื่นให้เกียรติตน บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาภาพลักษณ์เพศหญิงในศิลปะร่วมสมัยไทยโดยศิลปินชายไกรสิงห์ สุดสงวน, สมศักดิ์ รักษ์สุวรรณ, อัมรินทร์ บุพศิริและวัชร กุลคำไชย ในประเด็นสังคมอย่างที่ว่าผู้วิจัยกล่าวมาตลอดคือกลุ่มตัวอย่างของศิลปินชายในศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบันที่มีสิทธิเปิดกว้างที่จะสามารถแสดงออกในความรู้สึกส่วนตัวตนจะด้วยเหตุผลของสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจหรือพฤติกรรมต่างๆที่แสดงให้เห็นในปัจจุบัน ทำให้มุมมองในการถ่ายทอดภาพลักษณ์เพศหญิงนั้นแตกต่างกันไปตามแนวความคิดและความรู้สึกของแต่ละคน ซึ่งทั้งนี้ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเชิดชู ชักนำ หรือกดขี่ทางเพศให้ต่ำลงนั้น ล้วนแล้วก็ยังคงขึ้นอยู่กับการตีความของผู้ชมงานศิลปะด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

นอกเหนือในขอบเขตการศึกษาหรือเนื้อเรื่องของการศึกษารั้วนี้ ยังคงมีรายละเอียดหรือประเด็นความน่าสนใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ขึ้นอยู่กับกรอบของความอนาจารในหลายๆด้านที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อที่จะเป็นแนวทางให้ศิลปินรุ่นต่อไปสามารถสร้างงานโดยไม่มุ่งเน้นนำเสนอให้เห็นเพียงความอนาจารอย่างมากเกินไป และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายภาคหน้า ตามกรอบและขีดจำกัดของสังคมและวัฒนธรรมความเป็นไทยที่ยังคงติดอยู่กับกรอบเดิมๆในอดีต โดยเฉพาะการนำเรื่องราวจากความสวยงามและภาพลักษณ์ทางเพศที่มีเส้นบางๆแบ่งระหว่างความอนาจารและไม่อนาจาร

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กำจร สุนพงษ์ศรี. ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก 3 ศิลปะในคริสต์ศตวรรษที่18-19. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

_____. ศิลปะสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

ไกรสิงห์ สุดสงวน. “ห้วงเวลาที่หยุดนิ่ง.” ศิลปมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

ยศ สันตสมบัติ. พรอยด์และพัฒนาการจิตวิเคราะห์จากความฝันสู่สังคม. กรุงเทพฯ : 2542.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. เขียนหญิง: อำนาจโยนิ และการเขียนของลึงค์. กรุงเทพฯ: Unfinished Project

Publishing, 2556.

_____ . เมื่อฉันไม่มีฉันจึงเป็นศิลปะ. กรุงเทพฯ: สมมติ, 2557.

นิวัติ กองเพียร. 100 นักร้องหญิงในแนวนอน. กรุงเทพฯ : 2553.

สมเกียรติ ตั้งนโม. บทความศิลปะและสุนทรียศาสตร์แนวสตรีนิยม ของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม, 2558. เข้าถึงได้จาก <http://v1.midnightuniv.org/midnight2545/docuMent95045.html>

สมศักดิ์ รัชสุวรรณ. “การแปรสภาพของรูปทรงและสี.” ศิลปะบัณฑิต สาขาจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์, 2530.

อัมรินทร์ บุปศิริ. “พฤติกรรมการณ์เลียนแบบ Imitation.” ศิลปะมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2551.

_____ . “สังคมการเรียนรู้เพียงลำพัง Alone.” ศิลปะมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

อมรา พงศาพิชญ์. เพศสถานะและเพศวิถีในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : 2548.